

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	David Geysen
Titel	Schiller Opus
Jaar	2012
Uitvoering	De Appel / David Geysen

Copyright (C) 2012 by David Geysen

SCHILLER OPUS

DAVID GEYSEN

Personages

Schiller 1

Schiller 2

Schiller 3

Vader Schiller

Arts

Maria

Herr Meyer

Stage-acteur

Acteur Iffland

Actrice Karoline

Goethe

Henriëtte

Charlotte von Lengefeld

Hertog

Man met bolhoed

Altviool

Accordeon

Bij het regisseren van dit stuk is kennis van de biografie van Schiller aangeraden en het live dirigeren door de regisseur vereist.

ouverture

1805

drie keer een paukenslag (Schiller Opus Ouverture)

Ode an die Freude *klinkt zacht.*

modern stuwende altviool - accordeon - bas-begeleiding

schiller 3 We betreden het ‘lichtblauwe huis aan de Esplanade’ via de achteringang. Vanuit het keldergewelf klimmen we met de stenen trap, naar de begane grond, omhoog. We passeren de inkomsthal en de ontvangstruimtes. Het ruikt hier naar vocht en dode bloemen. We lopen door een donkere gang tot aan een brede houten trap die ons naar de eerste verdieping voert. De familievertrekken, waar het kil en leeg is en waar de echo’s van kinderstemmen nog nagalmen. We klimmen verder omhoog naar de tweede verdieping en het gevoel bekruipt ons niet alleen te zijn. Alsof iemand vanuit het donker naar ons loert. Het hout van de vloer kraakt, elke stap bevestigt onze aanwezigheid. Buiten is het aardedonker alsof de wereld is opgehouden te bestaan. Alsof dit huis de laatste menselijke herinnering is. Schaduwen volgen ons op de muur. Dan komen we bij de houten deur van mijn studeerkamer. De deur opent zich en daar lig ik in een klein éénpersoonsbed. Asgrauw is mijn

gezicht,

de lippen blauwachtig en de ogen zwart omrand. Ik ben al dood.

Bij mijn leven bleek mijn persoonlijkheid al uit mijn uiterlijk. Mijn rijzige gestalte, mijn markante gelaatstrekken, mijn manier van lopen, mijn bewegingen die trots en groots waren. Het wikken en wegen van alle mogelijke motieven had mij nooit gelegen, ik heb me altijd aangetrokken gevoeld tot het onverhoedse, abrupte, plotselinge. Voor de ‘rustige ontwikkeling vanuit het innerlijk’ was ik te ongeduldig. Mijn talent was vooral ‘desultorisch’. Besluitvaardigheid hoort bij de vrijheid, die voor mij alles was. Ik had het idee van ‘vrijheid’ ver doorgedreven, tot roofofbouw op mijn fysieke krachten aan toe. Ik zou bijna zeggen dat die hang naar ‘vrijheid’ mij heeft gedood. Maar ook dat hoort bij de waarheid: juist met die energie en onverbiddelijkheid was ik een ‘wonderbaarlijk groot man.’ Ik was een echt mens en mijn leven: een herinnering.

modern stuwende altviool - accordeon

applaus

loopje uit de Ode an die Freude

arts Hij is in zijn loge in het theater ingestort. We hebben hem thuisgebracht en daar heeft hij nog een paar dagen de kwelling doorstaan. Hij vraagt om sprookjes en ridderverhalen. Want daar ligt volgens hem de stof voor al het mooie en het grote. Na een onrustige nacht krijgt hij van mij in de ochtend een glas

champagne. Hij herkent de aanwezigen niet meer. Hij wil praten met zijn vrouw, Charlotte, mevrouw Von Lengefeld, over het verschil tussen tragedie en komedie. Ze kan het niet opbrengen. Waarop hij zegt: goed, als niemand me meer begrijpt en ik mezelf niet meer begrijp, kan ik beter zwijgen. Tegen de avond sterft hij.

Toen ik zijn lichaam opende. Vond ik de longen branderig rood. Een soort brij, door en door verrot. De stank die uit zijn ingewanden walmdde was die van uitwerpselen. Zijn hart zonder spiermassa en slap als een vod. De galblaas en de milt onnatuurlijk groot. De nieren in vergevorderde staat van ontbinding en totaal met elkaar vergroeid. Ik durf wel te zeggen: deze man had al drie jaar dood moeten zijn.

Johan Christoph Friedrich Von Schiller!

slotakkoord van Ode an die Freude

paukenslag

concerto

goethe Hoewel het somber weer was en er wolken rond de top hingen beklom ik,
Geheimraad Johan Wolfgang Von Goethe, de Vesuvius. De beruchtste vulkaan uit onze Europese oudheid. Te voet over de lava wilde ik de krater bereiken. Het was koud en er dreven dichte sluiers van mist. Ik was ongeveer vijftig schreden de damp ingelopen, toen deze zo sterk werd dat ik amper mijn eigen schoenen kon zien. Een zakdoek voorbinden baatte niet, ook de gids was ik kwijtgeraakt, het was op de tast lopen over de uitgebraakte lavabrokken, ik achtte het verstandig rechtsomkeert te maken en de vurig verlangde aanblik uit te stellen tot een heldere dag met minder rook.
Op de berg heerste diepe stilte. In de verte zag ik een silhouet. Ik naderde en ontwaarde zijn melancholische blik, zijn blonde lokken en zijn ziekelijk ingevallen gezicht. Een engel, neerslachtig zittend op een rots, zijn grote vleugels langs zijn lijf gedrapeerd. Hij fluisterde: vriendschap is het Elysium van een geslaagd leven.
Toen ik mijn ogen opende lag ik op mijn rug, tussen grote rotsblokken. Een straaltje bloed liep uit mijn neus en het regende nog steeds stenen. Ik zocht beschutting.
tokkelmuziekje

1759

arts Meneer Schiller, u heeft een zoon!

vader schiller Zwak en ziekelijk, niet levensvatbaar. Dit
schepsel is ten dode opgeschreven.

arts We zegenen hem snel met het heilige doopsel. Dan kan hij
het tijdelijke voor het eeuwige verruilen en ten hemel varen.
Het kind zal in de armen van een schare engelen ontvangen
worden. Moge hij rusten in vrede en moge God hem in zijn
glorie behoeden. Geen tijd te verliezen, dat kind sterft
vandaag of morgen, meneer Schiller. Zonder zegen verdwijnt
hij in het voorgeborchte! Elke dag, elk uur is een toegift der
natuur.

vader schiller Dat kind heeft een hele enge blik in z'n ogen.
Alsof hij me nu al verwijtend aankijkt. Het lijkt wel bezeten.

arts Een oude ziel. Sommige kinderen hebben dat. Bij nood,
mag en moet iedereen dopen, staat in de catechismus. Hierbij
zegen ik en doop ik u...

vader schiller Johan.

arts Johan...

vader schiller Christoph.

arts Christoph...

vader schiller Friedrich.

arts Friedrich Schiller in de naam van de Vader, de Zoon en de
Heilige Geest, Amen!

inzet muziek accordeon - altviool

1766

maria

Het perkament van de volle maan is leeg
en zwart als inkt is jouw kokend bloed.

Kras dan in haar glanzende gloed
in sierlijke zwarte krullen
wat jij te vertellen hebt.

schiller 1

Schoonheid is de dochter van de vrijheid!
Schoonheid is het mooiste streven.
Voor die vrijheid wil ik leven.

maria

Dan daal je weer op aarde neer.
Je woorden zullen stralen.
En mijn ridder keer op keer
zal jij die vrijheid bezingen,
bevechten en bedwingen.
Met titanenkracht en heldenmoed.
Want zwart als inkt is jouw kokende bloed.

muzikale overgang: accordeon - altviool

schiller 1 Een stad, een overweldigende stad, die op het punt staat de metropool van de Europese Rococo te worden. Pracht en praal die zijn weerga niet kent. Een tweede Versailles! In

scharen stroomt hier samen wat rang, naam en vooral geld
genoeg heeft om het te verkwanselen en te verspelen.

maria Er is geen hof in Europa waar men zich gretiger, lustvoller
in het amusement stort en waar meer wordt genoten dan hier
in Ludwigsburg.

schiller 1 Ludwigsburg!

Overal in de brede straten, in de met linde- bomen en
kastanjes omzoomde alleëen
zie je ‘de mens’ in zijden rokkostuums met pruiken onder de
arcaden op het marktplein flaneren.

maria Op zomeravonden wordt er vuurwerk afgestoken. Dag en
nacht amuseert het hof zich en laat zich daarbij graag
gadeslaan.

schiller 1 Opera’s, concerten, gemaskerde bals en jachtpartijen wisselen elkaar af.

Als prachtige vissen in een groot aquarium dartelt het
vergenoegd gezelschap hier rond.

maria Tijdens de winterfeesten laat de hertog een deel van het
park met glaswanden en een koepel omsluiten. Kachels
verbreidden warmte, duizenden glaslampen toveren een
prachtige sterrenhemel op het dak.

stop accordeon - altviool

schiller 1 Mijn eerste ontmoeting met het theater: duivels met
vleugels komen door het papieren dak binnen vallen. Een
hinnikend paard, met een apocalyptische ruiter op zijn rug,
komt door een zijwand uit de coulissen gescheurd. Vanachter

zijn morbide masker kijkt hij mij recht in mijn ziel waar zich een ontploffing voltrekt. Briesend steigert zijn paard en verdwijnt met zijn berijder in zoete wolken van toneelrook. De wereld van de verbeelding opent zich voor mij met een donderend geweld.

vader schiller Door je levendigheid overdrijf jij alles. Je zweeft met je hoofd tussen de wolken.

maria

Gevleugeld is geluk
Breekbaar, naïef, bescheiden en verlegen
Het is als een vogel zo moeilijk te vangen
Niet zo te verkrijgen
En niet weg te geven

schiller 1 Schenk mij het geluk, Maria!

Maria! Mijn beschermengel! Mijn muze!

vader schiller Ben jij gek geworden, Fritz?

Maria heeft nooit geleefd.

maria

Geluk zit verstopt in een lade
Daarin gevangen
Vol dromen, illusies en een hart vol verlangen
Deze lade is dicht, gesloten, op slot.

vader schiller De wereld is een kwalijke plek zonder genade voor een jong ding dat met z'n hoofd in de wolken loopt.

schiller 1 Maria is mijn zus.

vader schiller Maria is dood. Bij de bevalling gewurgd door de navelstreng.

schiller 1 Waarom draagt ze dan een naam?

maria

Het geluk huist daar stil in die donkere lade

Waarvan het zwijgen de sleutel bewaart.

vader schiller Jij hebt geen zus, Friedrich.

schiller 1 Ik snap heel goed dat ze zelfmoord pleegde. Met zo'n vader!

vader schiller Luister Fritz. De maatstaf waarlangs je alles afmeet in het leven is: plicht. Bekijk de wereld en zijn natuur, mijn jongen. Bekijk het als de tuin van God en bekijk God als zijn tuinman. Kijk wat er allemaal groeit en bloeit. God zorgt voor de natuur en voor de mens. Ik ben verschuldigd tegenover de Heer hoog in de hemel en de hertog hier op aard! En zo moeten ook alle familieleden jegens mij hun plicht vervullen. Ik heb mezelf met alle wilskracht die onder mijn oksels woedt opgewerkt van veldboer tot garnizoensarts.

schiller 1 Ik wil graag wetenschapper worden, arts, acteur, schrijver, dichter, filosoof, verlichte geest, uitvinder, ontdekkingsreiziger en bovenal: een genie zijn. Ik wil iets te doen wat nog nooit iemand heeft gedaan!

U vader, reisde te paard door heel Europa, ik zal met een schip naar Zuid-Amerika gaan.

U vader, ontmoette mijn moeder en trouwde, ik zal duizend liefdes kennen.

U diende in het leger van de hertog, ik zal generaties denkers en dichters aanvoeren.

U stond in voor de opvoeding van uw familie, ik zal een heel volk opvoeden.

U bent opgeklommen van veldboer tot garnizoensarts, ik zal tot aan de sterren reiken!

begeleidingsmuziek van de hertog

1773

hertog Beste Dokter Luitenant Kaspar Schiller.

Als u niet instemt met de wens van mij, 'uw zoon onder mijn hoede te stellen', zullen er stevige maatregelen getroffen worden.

Ik heb het grandioze plan opgevat een klein mensenpark aan te leggen om de volgende generatie officieren op te kweken. Gaat u niet akkoord dan volgen er represailles! Uw zoon kan dan rekenen op een niet geringe gevangenisstraf en mag in de toekomst geen enkele andere opleiding volgen in de streek Württemberg Zwabenland. Ook zal dit tot uw ontslag leiden. U zult dan niet langer in dienst zijn als garnizoensarts en van verdere gunsten van uw hertog moeten afzien. Opoffering hoort bij het leven, Dokter Luitenant Schiller. Na vele jaren van plezier en genot heb ik besloten mijn maîtresses aan de kant te zetten. En de strooptochten naar mooie Zwabische meisjes te staken. U weet als geen ander dat ik discipline hoog in het vaandel draag. Ook zal er een officieel verbod worden ingesteld voor u en uw zoon, om de streek te verlaten. Gebeurt dit toch, dan zal berechting door de militaire rechtbank volgen. Aanklacht: desertie. U weet ongetwijfeld, als militair, welke straf daarop staat: de dood met de kogel!

U moet uw zoon overdragen aan mij en afstand van hem doen.
Vergeet niet, Dokter Luitenant Schiller, er staat altijd iemand
boven u en er is altijd iemand sterker.

Vanaf nu zal uw zoon mij benaderen met: mijn hertog.

schiller 1 Mijn hertog!

slotakkoord muziek

paukenslag

goethe In de stad Ravenna zag ik, Geheimraad Johann Wolfgang
Von Goethe, de meest betoverende mozaïeken. Ik zag in de San
Vitale de kroning van Tiberius tot Caesar. Hij zit op een bol die
het universum voorstelt, zijn tuniek iets opgetild. De
voorstelling wordt gesecondeerd door twee engelen, de
boodschappers van de hemel die het goddelijke mandaat
moeten voorstellen. In het midden is een Byzantijns kruis
afgebeeld. Er staat onder: Salus Mundi. Het heil van de wereld.
Prachtige taferelen die waren samengesteld uit duizenden
minuscule steentjes. Ik dacht aan mijn eigen land dat uitblinkt
in fantasieloosheid en grijze lieden. Het hoogtepunt van mijn
bezoek aan deze zonnige stad, was de tombe van Dante
Alighieri te aanschouwen, in de San Francesco kerk. De dichter
die reisde door de hel, het vagevuur en het paradijs op zoek
naar zijn geliefde in zijn Goddelijke Komedie.
De geniale dichter, dames en heren, moet iets nieuws, iets
origineels aan het licht van de wereld brengen, als een
ontdekkingsreiziger.

Columbus heeft Amerika ontdekt, maar nog beter, en een waarachtig genie waardig, is het om een land te ontdekken, dat nog niet bestaat.

Ziedaar een jongeling. Eenzaam doolt hij rond, gaat alleen gehuld in zichzelf, terwijl een wereld vol ideeën woedt in zijn ziel.

accordeonbegeleiding

schiller 1

Is de ziel een kamer die we kunnen betreden? Zijn de ogen ramen? Indrukken: zonnestralen die daar naar binnen schijnen? En wat doen die stralen, wat activeren zij? Is er een schakel, een connectie tussen zinnenprikkel en handeling? De zintuigen staan in verbinding met de hersenen en die staan weer in verbinding met de wervelkolom. Deze loopt van kop tot staart en weer tot aan het brein. Of is de geest ondergeschikt aan het lichamelijk handelen? Aan onze driften? En als we de ogen sluiten, slapen, dromen? Is het mogelijk iemand te betrappen bij zijn geheimste plannen en gedachtes. Snijden in de psyche en zo de hersenspines blootleggen. Het publiek naar binnen laten gluren. Als een chirurg in het brein.

‘Mijn hertog,

U weet al hoe welgemoed ik de rechtenstudie op uw school heb aangevat, u weet ook hoe gelukkig ik mezelf zou prijzen als ik daarmee ooit mijn vaderland zou kunnen dienen, maar ik zou mezelf nog veel gelukkiger prijzen, aangezien hier in Stuttgart

de opleiding van de school is uitgebreid met een studie medicijnen, dat ik dat als arts zou kunnen doen!’

Ik heb een bron gevonden die mijn hart doet vollopen. Ik verslind Shakespeare! Macbeth en Hamlet kan ik uit het hoofd citeren.

Als je de hersens opensnijdt, vindt je dan die gedachten? Zijn deze te bevatten in lijnen, vlakken en lichamen?

In de nacht schrijf ik mijn drama, overdag wroet ik in kadavers. Ik heb hoofdpijn, ben misselijk en moe. Ik graaf als een blinde mol. Is de mens niet meer dan een chemische reactie met kleren aan? Wat is dan de zin van ons bestaan? Het monster van het nihilisme besluipt me keer op keer. Waarom raakt mijn bloed verhit terwijl ik een abstracte gedachte denk. Macbeth en Hamlet kan ik uit het hoofd citeren. Ik zit hier gevangen tussen marionetten in deze kazerne. Hoe kan ik personages scheppen die gelijken aan de natuur, terwijl ik in een kunstmatige wereld leef?

Ik schrijf 's nachts in de ziekenboeg waar het stinkt naar ontsteking. Verrotting is mijn inspiratie.

Ik opende een borstkas en er vloeide een grote hoeveelheid lichtgelig bloedplasma uit. Toen dacht ik, ik word de Shakespeare van Duitsland. Op de bovenste helft van de linkerlong van deze man zit iets etterigs.

Dat alles kan ik aanschouwen, beschouwen en onderzoeken. Maar het hoofd is niet geopend!

goethe Dames en heren, ik presenteer u het debuut van
Friedrich Schiller: Die Räuber!

inzet soundscape

schiller 1 De wind snerpt door het bos van Bohemen.

Karl Moor, verbannen, verjaagd.

Zwervend door de nacht.

Franz Moor, thuis, heeft zijn Amalia verkracht.

De oude vader, bedrogen met een valse brief,
door leugenachtige Franz.

Schiller valt met de deur in huis.

Karl sticht een bende.

Dood, verderf en ellende.

Brand stichten.

Beuken op deuren.

Neuken van nonnen.

Pakken zusters in het klooster.

Naakt tegen de vlakte.

Baby's op een brandend rooster.

Ontploffende kruittorens.

'Leve de rovers.'

Amalia, de geliefde, thuis.

Gestoord.

Raaskalt.

Koortsig.

Dan komt Karl terug in het oord van verderf.

Zijn broer,
gillend, schreeuwend om vergeving:
'red mij, mijn God!'
Franz pleegt zelfmoord.
Bungelend aan een koord.
Koud en stijf.
En hun verwekker stort ter aarde neer.
Geveld door een beroerte.
Karl en Amalia kijken elkaar aan.
En net als het publiek denkt:
de liefde overwint!
Schiet Karl haar door het hoofd.
Want hij heeft eeuwig trouw aan de rovers beloofd.

goethe Wat is dat voor een stuk, dames en heren, dat onze jonge Friedrich Schiller schreef toen hij negentien, twintig jaar oud was? De kitsch triomfeert in dit triviale verhaal! Maar waarom hou ik dan toch zo ontzettend veel van dit debuut? Dit jongensboek, die schelmenroman, die Robin Hood? Die Räuber. Waarom? Dat zal ik u zeggen: omdat het een vulkaanuitbarsting is van de Rebelle van de Jeugd!

herr meyer Beste heer Schiller,
Wij hebben uw stuk Die Räuber ontvangen en zijn zeer onder de indruk. Wij willen het graag op de planken brengen en hopen hiervoor uw permissie te krijgen en u dan zeker te mogen

ontvangen op onze première.

Vriendelijke groet,

Herr Meyer, theater Mannheim.

goethe De vogel leert vliegen. Het genie vol besef van zijn kracht, vol edele trots, werpt de ontterende kluisters af. Het mag niemand, maar dan ook niemand zijn toegestaan een ander mens te beletten zijn gaven, zijn genialiteit tot ontplooiing te brengen. Het is een misdaad een ander van zelfvervolmaking af te houden. Het recht van het individu zijn rijkdom aan de wereld te schenken is heilig. Schiller verlaat Württemberg Zwabenland om nooit meer terug te keren.

schiller 1 Mannheim?

maria Ga.

schiller 1 Maria?

maria Je zult mij herkennen, Friedrich, in alle vrouwen die je ontmoet en die je ooit lief zult hebben.

1782

maria

Give to me the life I love,
Let the lave go by me,
Give the jolly heaven above
And the byway nigh me.
Bed in the bush with stars to see,
Bread I dip in the river -
There's the life for a man like me,
There's the life for ever.

paukenslag

symphonie

goethe Ik had die dag het mooiste amfitheater van Europa bezocht. Hoog op de rotsen van het Siciliaanse stadje Taormina met uitzicht op de Middellandse Zee. Ik daalde de rotsen af en zocht de beslotenheid, als een vogel die zijn nest wil bouwen. In een simpele, verwaarloosde boerenhof ging ik op de takken van een sinaasappelboom zitten en gaf me over aan hersenspinsels. Een reiziger die op de takken van een sinaasappelboom zit, dat klinkt ietwat wonderlijk, maar wordt heel natuurlijk als men weet dat wanneer een sinaasappelboom aan zichzelf wordt overgelaten, hij zich even boven de wortel in twijgen splitst die mettertijd tot flinke takken uitgroeien. En zo zat ik dan te mijmeren.

Het lijden van de jonge Werther. Mijn eigen debuut. Daarop volgde een golf van zelfmoordenaars uitgedost in dat karakteristieke kostuum van Werther: de blauwe jas en de gele kniebroek.

Naar aanleiding van Die Räuber, werden tal van roversbenden opgericht. Dat bewijst eens te meer dat er met literatuur en theater wel degelijk wat te bereiken valt. Zeker onder het sterk beïnvloedbare Duitse volk.

1783

ochtend

viool - accordeon

acteur iffland Het was in de middag vier uur toen de heer Friedrich Schiller - onder ons befaamd om zijn stuk Die Räuber waarin ik Franz Moor speelde - zijn nieuwste stuk Fiesko voor kwam lezen. Met mijn ervaring als Richard de Derde in Shakespeare's gelijknamige stuk - waarin de heer Schiller zijn inspiratie zocht: beter slecht gejat dan goed verzonnen, zeg ik maar! -

stage-acteur Beter goed gejat dan slecht verzonnen.

acteur iffland ...neigde mijn vertolking van dit karakter Franz Moor, en dat kan ik gerust zeggen, naar het briljante. Waar was ik?

stage-acteur De middag dat Schiller zijn stuk Fiesko voor kwam lezen te vier uur.

acteur iffland Zeer zeker, ik was er zelf bij. Het was in de middag vier uur dat de heer Schiller zijn nieuwste creatie Fiesko voor kwam lezen. Het hele gezelschap zit aan een grote ronde tafel.

stage-acteur Het eerste bedrijf werd weliswaar bij diepe stilte voorgelezen.

acteur iffland Een oorverdovende stilte. Dat vertel ik dan toch goed zo? Toen volgde er een korte pauze. En iedereen praatte over nieuwtjes en roddels te Mannheim. Nieuwtjes, nieuwtjes, iedereen praatte over zeer actuele nieuwtjes. En dat ging zo door, ook toen de heer Schiller alweer begonnen was met het lezen van het tweede bedrijf. En toen werd het plotseling stil.

stage-acteur Je kon een pluisje horen zweven over de houten vloer.

acteur iffland Wat?

stage-acteur Je kon een pluisje horen zweven over de houten vloer

acteur iffland Een pluisje horen zweven over de houten vloer? Zeg je dat nou? Hoe kan je nou in godsnaam een pluisje horen zweven... Zullen we ons gewoon bij de feiten houden? En niet van die onzin gaan uitkramen. Waar was ik?

stage-acteur Het was in het huis van Herr Meyer.

acteur iffland Het huis van de heer Meyer. En weet jij, wat de heer Meyer na de lezing geheimzinnig fluisterend aan mij vroeg?

stage-acteur Gaat u mee wat drinken in de Stube?

acteur iffland Neeeeeeee!

stage-acteur We vertellen dit verhaal toch samen.

acteur iffland Samen, ja! Samen. Maar niet dat je me steeds in de rede valt! En zeker omdat je gewoon stage loopt, wees blij dat je een rol hebt en niet alleen een brief moet opbrengen. Je

zou ze de kost geven tegenwoordig. Herr Meyer fluisterde in mijn oor: zegt u mij nu eens heel eerlijk, beste Iffland. Weet u zeker dat het die Schiller is die Die Räuber heeft geschreven? Omdat het stuk Fiesko het aller slechtste is wat ik ooit in mijn leven gehoord heb! Dat zei hij: het aller slechtste wat ik ooit in mijn leven gehoord heb!!! ...en het onmogelijk is dat deze zelfde Schiller die Die Räuber heeft geschreven zoiets ordinairs, zoiets armzaligs gemaakt kan hebben.

schiller 2 Zo, wat vonden jullie ervan?

acteur iffland Herr Schiller.

stage-acteur Herr Meyer? Goedemiddag.

schiller 2 Wat vonden jullie van mijn stuk?

acteur iffland Wat vond je er zelf van? Je stond het behoorlijk enthousiast te gesticuleren.

schiller 2 Acteren.

stage-acteur Ik vind het altijd moeilijk om zo 1,2,3 te reageren.

herr meyer Zou ik het deze nacht zelf nog een keer mogen lezen?

schiller 2 Zeer zeker, Herr Meyer.

acteur iffland Herr Meyer, u vond het toch...

herr meyer Wat vond ik, Iffland?

acteur iffland Niks.

herr meyer Ik wil het graag in alle rust nog een keer herlezen.

acteur iffland En die ochtend, moet je opletten.

herr meyer *zingt*

Bright is the ring of words...
When the right man rings them,
Fair the fall of songs...
When the singer sings them.
Still they are carolled and said
On wings they are carried
After the singer is dead
And the maker buried.

Low as the singer lies...
In the field of heather,
Songs of his fashion
Bring The swains together.

And when the west is red
With sunset embers,
The lover lingers and sings,
And the maid remembers.

Het stuk Fiesko is een meesterstuk en veel beter uitgewerkt dan Die Räuber!

Toen ik het gisteren hoorde kon ik gewoon niet door dat Zwabische dialect van de heer Schiller heen luisteren. En ook door die afgrijselijke manier waarop hij alles declameert! Hij spreekt alles op dezelfde hoogdravende toon uit, of er nu staat

‘hij doet de deur dicht’ of dat het een van de belangrijkste passages van zijn held betreft.

schiller 2 Goedemorgen Herr Meyer.

herr meyer Goedemorgen Herr Schiller.

Ik heb het besluit genomen dat we uw Fiesko in het theater te Mannheim gaan opvoeren.

Ik hoorde tijdens uw lezing al het talent dat dit stuk behelst.

schiller 2 Wat een geluk. Ik zei vannacht nog tegen mijn hospita: als het toneelschrijven geen succes wordt, kan ik altijd nog acteur worden!

acteur iffland Nou...

actrice karoline Hij is vaak bij mij en Beck te gast. Niet alleen, dan zijn er meer acteurs van het gezelschap. Mannheim heeft de beste spelers. We drinken tot diep in de nacht en praten, soms zingen we ook liederen. Schiller is dodelijk verliefd op mij. Maar ja, ik ben getrouwd. Enfin, de wijn vloeit altijd rijkelijk.

muziek accordeon - viool

acteur iffland Een toast op het vrolijke samenzijn! Wees omhelsd miljoenen...

schiller 2 Wees omhelsd miljoenen! Deze kus van heel de aard!

acteur iffland Godverd...

schiller 2 Wie de grote worp gelukte om een vriend tot vriend te zijn, wie een schone vrouw verrukte, mengen jubel met de wijn! Op de vrijheid!

acteur iffland Herr Meyer, ik kan met die man niet werken. Ik kan mijn metier niet uitoefenen. Hij kijkt de hele tijd op onze vingers. Z'n stuk is belangrijker dan wij. Hij predikt vrijheid, maar als ik een stap naar rechts of links zet legt hij de hele repetitie stil.

schiller 2 Beste toneelspelers, familie, vrienden! Willen jullie hoog op vleugels zweven, werp dan de aardse angst van je af, ontvlucht het enge bedompte leven en ga op het ideale af.

stop muziek accordeon - viool

actrice karoline Hij blijft vaak als laatste. Dan zit hij gedichten te schrijven en gaan wij naar bed. Als ik 's ochtends beneden kom is hij nog bezig of hij slaapt vreedzaam met zijn hoofd op het papieren kussen. Dan wek ik hem zachtjes...

‘Als je zo veel uur achter elkaar doorwerkt, heb je dan de hele tijd inspiratie?’

‘Als de inspiratie vervliegt: teken ik paardjes.’

En dan plaag ik hem bij de repetitie als een scène me niet bevalt...

‘Jij hebt zeker weer paardjes zitten tekenen?’

schiller 2 ‘Het perkament van de volle maan is leeg. En zwart als inkt is jouw kokend bloed.’

actrice karoline Het perkament van de volle maan is leeg. En
zwart als inkt is jouw kokend bloed. -

schiller 2 Maak dat beeld, Karoline...

Jij moet die maan in de verbeelding van het publiek tot leven
wekken! Als jij het niet voor je ziet, zien de mensen in de zaal
het al helemaal niet.

actrice karoline Het perkament van de volle maan is leeg. -

schiller 2 Goed, het is leeg... ga door!

actrice karoline En zwart als inkt is jouw kokend bloed! -

schiller 2 Goed zo, we hebben een leeg perkament en kokend
bloed als inkt! Waar staat dat voor?

actrice karoline Voor de drift, de drang, de dwang?

schiller 2 Bijna, het kokende bloed staat voor de wilskracht,
voor een vulkaan! De Vesuvius net voor hij Pompeii verwoestte.
En dan, wat zeg je dan?

actrice karoline Kras dan in haar glanzende gloed.

schiller 2 Vergeet niet dat je 'krassen' een negatieve bijklank
meegeeft en de glanzende gloed staat voor de maagdelijkheid
van de maan, wat dan weer positief is. Dus dat contrast wil ik
graag horen. 'Dan daal je weer op aarde neer'

actrice karoline Dan daal je weer op aarde neer...

schiller 2 Leg die weg af! Je daalt af van de maan op aarde
neer. Denk na over wat je staat te zeggen! Anders zijn het
ijdele holle frasen van een schertsfiguur!

actrice karoline Dan daal je weer op aarde neer en je woorden zullen stralen.

schiller 2 Laat ze stralen die woorden. Neem je tijd voor dat beeld! Jij kent de tekst, het publiek niet.

actrice karoline En mijn ridder keer op keer...

schiller 2 Zeg het tegen mij! Kijk me aan! Het 'echt' zeggen! Proef de woorden. Laat die woorden stralen!

actrice karoline En mijn ridder, keer op keer...

schiller 2 Denk om de kracht van die herhaling... keer op keer! En weer opnieuw tot de hele wereld die boodschap gelezen heeft.

actrice karoline Zal jij die vrijheid bezingen, bevechten en bedwingen!

schiller 2 Dat zijn drie verschillende dingen! Bezingen is lyrisch... Bevechten is daadkrachtig... En bedwingen is overwinnen, is het eindpunt! -

actrice karoline Wat wil je horen?

stop muziek

Ik snap het niet. Waar moet ik de klemtoon leggen?

schiller 2 Het gaat niet om de klemtoon!

Wat wil jij van het theater, Karoline?

actrice karoline Ik wil de gepassioneerde liefde van mijn publiek. Ik wil met één beweging hun harten in vervoering brengen

en als ik sterf moeten ze zuchten omdat ze me nooit meer zien. Tot aan de volgende voorstelling natuurlijk.

schiller 2 En ik wil bij dat publiek horen. Ik wil geraakt worden. Ik kan niet voelen in het echte leven.

Anderen moeten dat voor mij doen in het theater.

actrice karoline U bent een man vol levenslust?

schiller 2 Het leven heeft geen doel, Karoline. Ik doe iets en het maakt niet uit of ik het tegenovergestelde doe. Maar in het theater heeft elke actie, goed of slecht, zijn gevolgen. Laat een zakdoek vallen en hij komt terug om je te verstikken. Het theater is mijn medicijn. En mijn ziekte is zo vergevorderd dat mijn medicijn van de hoogste kwaliteit moet zijn.

acteur iffland Ik heb het over die Schiller. Ik heb met de groep overlegd en ze zijn het met me eens: zijn stukken zijn te zwaar, te elitair.

Wij willen gewoon schitteren in lichte komedies zoals in de rest van Europa! Heeft u mijn stuk De Parvenu gelezen? Dat bedoel ik, met opkomsten en afgangen door van die deuren en groteske misverstanden... Dat is lachen geblazen. En het vereist techniek! De beste techniek! Bij hem is het alleen moord, onbeantwoorde liefde en nog meer dood en ellende.

schiller 2 Theater is niet louter vermaak.

Het is een serieuze bezigheid voor serieuze mensen. Naast de religie en de politiek kan het theater een derde macht in het maatschappelijk leven vervullen.

acteur iffland Het is voor mij onmogelijk om in één week twee van zijn stukken te spelen. Ik kan niet op dinsdag Die Räuber doen en op donderdag Fiesko. Dat eist te veel van me als ik niet uit de losse pols mag spelen. Waar ik heel goed in ben.

schiller 2 Wat moet en kan het toneel niet allemaal tot stand brengen? Het toont de ondeugd en wekt zo verontwaardiging; met de dwaasheid drijft het de spot.

acteur iffland Hij heeft geen humor. Hij neemt alles te serieus.

schiller 2 De toeschouwer leert de labyrinten van zijn ziel kennen; het theater onthult de slinkse streken van het kwaad, zodat je, je er beter tegen kunt wapenen; het leert de toeschouwer zich in verschillende personen in te leven en eenieder zich in zijn recht te laten - en biedt aldus een praktische oefening in tolerantie en rechtvaardigheid.

acteur iffland Hij denkt dat hij een soort goddelijke taak moet verrichten. Theater is vermaak. De mensen zijn een avond uit. Dan willen ze toch niet allemaal ingewikkelde intriges en moeilijke verhandelingen voorgeschoteld krijgen? Ze willen lachen en hun zinnen verzetten. De echte wereld is al ingewikkeld genoeg.

schiller 2 In de kunstmatige wereld van het theater dromen we de werkelijke wereld weg, we worden aan onszelf teruggegeven, ons gevoel ontwaakt, heilzame hartstochten schudden onze sluimerende natuur door elkaar en doen het

bloed van levenslust bruisen! In het theater beleef je de esthetische betovering een echt mens te zijn.

acteur iffland In het theater beleef je de esthetische betovering een mens te zijn?

Ongelooflijk! En, Herr Meyer, dit had ik liever niet genoemd: hij is politiek obscuur.

herr meyer Politiek obscuur? Wat bedoelt u?

acteur iffland Tussen u en mij gezwegen. Ik denk dat hij lid is van de Vrijmetselaars. En de kerk zoals u weet verbiedt het lidmaatschap van welke loge dan ook. Herr Meyer! Het is een risico zo iemand aan ons theater verbonden te houden.

herr meyer Ik denk er over na, beste Iffland.

acteur iffland En vergeet u De Parvenu niet te lezen. Dat wordt een grandioos succes!

De mensen zullen huilen van de lach. Sommigen zullen in hun broek pissen.

schiller 2 Meneer Meyer? U heeft mij ontboden?

herr meyer Beste, hoe gaat het.

schiller 2 Ik maak vorderingen met mijn

Don Karlos. Ik heb zo een mooi personage verzonnen! Het is een graaf en hij gebruikt zijn invloed aan het Spaanse hof... Het is als een schaakspel...

herr meyer Friedrich, het lijkt mij goed om uw vak als arts weer op te nemen.

schiller 2 Pardon?

herr meyer Dan kunt u straks nog beter de combinatie maken tussen schrijven en genezen.

schiller 2 Dat lijkt me niet verstandig. Ik ben namelijk niet zo'n geweldige arts ziet u... Ik schrijf mijn patiënten altijd te zware medicatie voor waardoor ze uiteindelijk nog zieker worden dan ze al waren... Enfin, het is dus een graaf die zijn...

herr meyer Beste, u weet dat ik u hoog heb zitten, dus laat ik eerlijk met u zijn: het theater loopt op dit moment niet zo goed met uw stukken.

schiller 2 Don Karlos wordt een succes.

Dat zweer ik. De intrige is goed opgezet, de ontmaskering groots. Ongekend in het theater. Het publiek zal overdonderd zijn.

herr meyer Hou me op de hoogte en laat maar weten wanneer het speelklaar is. Dan zien we wel verder.

Beste heer Schiller,

Na lang beraad zijn wij tot de slotsom gekomen dat het voor beide betrokken partijen beter is uw verbinding als schrijver aan het theater te Mannheim te beëindigen.

acteur iffland Herr Meyer?

herr meyer Iffland?

acteur iffland Gaat u mee wat drinken in de Stube? We hebben wat te vieren!

herr meyer Nee, vandaag niet.

goethe Het was onwerkelijk en niet te bevatten. Karoline, zijn geliefde actrice en muze werd onwel tijdens een repetitie en een half uur later overleed ze. Haar publiek zuchtte. En Schiller? ...nam een overdosis kinine!

soundscape kininetrip

schiller 2 Hoe oud bent u?

henriëtte Negentien en oogverblindend.

schiller 2 Jaaaaaaah...

henriëtte Komm Thanz mit mir!

schiller 2 Tanz mit mir!

henriëtte Zwier met mij tot de dag ons komt halen.

schiller 2 Moge het voor eeuwig en altijd nacht zijn. Ik hou van de nacht! Ik verafschuw de dag!

henriëtte De ochtend is ver weg.

goethe Hei Friedrich, hei Schiller!

schiller 2 Ken ik u? Wie bent u?

goethe Een vriend!

schiller 2 Ga weg! Ik heb geen vrienden.

goethe Ze gaat je kwetsen! Wat doe je met haar? Ga naar Hamburg.

schiller 2 Wat moet ik in Hamburg?

goethe Ze willen daar je Don Karlos opvoeren.

schiller 2 Hoe weet u dat?

goethe Uit zeer betrouwbare bron.

schiller 2 Geen theater meer. Het maakt me ziek.

goethe Ze speelt een spel met je!

schiller 2 Wat is je naam?

henriëtte Henriëtte.

goethe Johann Wolfgang Von Goethe!

schiller 2 Laat me niet lachen!

Wolfgang Von Goethe! Ga weg. Dwaas!

Henriëtte mijn muze! Mag ik onder uw hoepel loeren?

henriëtte Natuurlijk, ik ben geen non.

Ik ben een bonbon! Ik smelt op uw tong.

Maar pas op!

schiller 2 Ik heb veel dwaasheden begaan, maar mijn laatste volmaakte dwaasheid is jou te leren kennen. Jij bent het schepsel dat ik overal heb gezocht.

henriëtte Ik mag niet verliefd worden, alleen anderen verliefd maken. Ik wil net zo lichtzinnig zijn als alle mannen en oppassen voor alles wat mijn gevoel zou kunnen prikkelen. Ik wil een leger aanbidders om me heen hebben.

schiller 2 Dit is geen liefdesverklaring maar pure koketterie. Dat is ondraaglijk! Zeg dat je van mij bent! Zeg dat je mij toebehoort! Mij toebehoort! Mijn hartstocht groeit met mijn jaloezie.

henriëtte Jouw trots is sterker dan je liefde.

geluid van de verdwijning van Henriëtte

schiller 2 Was het vuil van jullie lippen en tongen.

Haal die schele afgunst uit jullie ogen.

Reinig jullie hart vol trouweloosheid.

Blijf ver weg van de weegschaal der rechtvaardigheid. Blijf daar met jullie schuldige tengels af. Denken jullie dat ik in het klokkenspel van jullie eendracht trap? De gerechtigheid van mijn haat leeft van jullie lasterpraat.

Denken jullie dat ik smelt bij het zien van de onschuldige wormen die jullie op de wereld hebben geworpen? Allemaal zullen zij hun vaders en hun moeders na-apen. Naar jullie beeld en gelijkenis.

Mens!

Heerlijke, edele verschijning!

Maar alleen staan jullie onrijp en misvormd in het grote plan. Slechtziend. Onhandig. Wroetend. Proberen jullie de geheimen van de natuur te openbaren. Maar wat de natuur geeft? Zien jullie niet! Daar lopen jullie aan voorbij.

Mens.

Van het woord 'liefde' proeven jullie de schoonheid niet. Gewelddadig gaan jullie met de weldadige natuur om. Jullie haat scherpt het vreedzame ijzer tot zwaarden. De overvloed van het leven lacht jullie vriendelijk toe. En jullie laten haar dood en kil achter. In jullie mateloze monden wordt het sap van de wijnstok vergif.

Natuur!

Leer mij uw genoegzaamheid. Uw gelijkmoedigheid. Net als u, Natuur, heb ik me aan de Schoonheid gewijd. Laat mij, Natuur,

deelhebben in jouw gelukzalige blindheid. Verberg deze wereld voor mij in jouw stille vredigheid.

Naar u, Natuur, vlucht dit liefhebbende hart.

Want waar de mens verschijnt. Verdwijnt God.

geluid van de verdwijning van Schiller 2

goethe Acteurtje. Zing jezelf terug naar de dagen van je kracht. Kom op! Jij moet werken! Schrijven aan je epos! Hij die de kans krijgt een bijzonder leven te leiden mag dat niet voor zichzelf houden. Wat ga je doen?

schiller 3 Een boek schrijven.

goethe Mooi zo, wat voor boek?

schiller 3 Het is een duistere tijd! Het licht van de verlichting verliest zijn glans. Het mysterie heeft de wind mee. Overal duiken duivelbanners en profeten en dodenbezweerders op. Het is een tijd van intriges en samenzweerders. Het is de vooravond van de Franse Revolutie. Ik neem een aanvang met Der Geisteseeher.

goethe Der Geisteseeher?

schiller 3 Een roman.

goethe Een roman?

schiller 3 Die speelt in Venetië!

goethe Venetië?

schiller 3 Ik zie hem lopen, de held van het verhaal, langs de Canal Grande. Hij heeft het gevoel dat hij wordt achtervolgd.

Al een tijd loopt er een gemaskerde figuur achter hem aan. Dan gaat hij zitten op een bankje op het San Marcoplein en de ander houdt afstand maar komt weldra naast hem zitten en fluistert: de koning is dood. Hoeeee...

goethe Jij bent daar nooit geweest in Venetië.

schiller 3 Ik maak geen opzet voor het verhaal, begin gewoon met schrijven.

Dat is de vrijheid, het kan alle kanten op en ik zie wel wat er ontstaat, hoe het zich ontspint en waar het terechtkomt.

goethe In de vergetelheid. Met zo'n flut roman, een modegril voor goedkope lui. Jij moet nadenken! Voorbereiden! Maak een landkaart van hoe je verhaal zich ontspint. Het moet een meesterwerk worden. Het ultieme stuk!

Het begint met een bezoek van de hoofdpersoon aan zijn 'lichtblauwe huis aan de Esplanade'. De hoofdpersoon ziet zichzelf liggen op zijn doodsbed. Dat is een sterk begin!

schiller 3 Die kinine heeft mijn maag vernield.

goethe En je hoofd op hol gebracht. Romans zijn voor de middenmoot, de analfabeten. Het moet wel een zekere stijl hebben, klasse op zijn minst!

schiller 3 Vertel de mensen maar over je reis door Italië!

Meneer Johann Wolfgang Von Goethe! Dat vinden ze leuk! Ik kan je zeggen: ik ben er nooit doorheen gekomen door die ellenlange litanie van jou.

goethe Dames en heren, na een lange reis zal ik vandaag voor het eerst Venetië aanschouwen. Het kroonjuweel der Europese steden en vaak misbruikt als decorum voor spanningsverhalen ter vermaak van overspannen huisvrouwen... Kort daarop zal ik deze wonderbaarlijke eilandstad, deze bever-republiek ook betreden en bezoeken. Zo is dan ook, God zij dank, Venetië voor mij niet langer enkel een woord, een holle klank die mij, doodsvijand van galmende retoriek, zo vaak angst heeft ingeboezemd.

Toen de eerste gondel bij de boot langzij kwam (dit om passagiers die haast hebben sneller naar Venetië te brengen) schoot me een stuk speelgoed uit een vroege jeugd te binnen...

schiller 3 Hé postillion, we gaan hier de weg af!

inzet soudscape - live: accordeon - altviool

goethe Wat?

schiller 3 Ik wil naar de hoofdstad van de Duitse cultuur:

WEIMAR!

goethe Neee! Te vroeg! Schiller! Als een razende keer ik terug uit Italië! Ik zal je koud en koel ontvangen! Wees daar maar op voorbereid.

schiller 3 Dit is 'vrijheid!'

goethe Het laatste weggedeelte in Duitsland is in erbarmelijke staat! Hotsend en botsend, van kop tot teen bevuild en compleet door elkaar geschud kom ik thuis: in Weimar!

1788

man met bolhoed Willkommen in Weimar!

Weimar heeft ondanks het culturele aanzien dat zij geniet het karakter van een provinciestedje. Theaterbezoekers in zijden kousen lopen op straat varkens tegen het lijf en op de weide van het kerkhof tussen de zerken grazen koeien. De talrijke mesthopen voor de huizen horen bij het stadsbeeld en trekken in de zomer zwermen muggen en vliegen aan. Om zes uur haast iedereen zich naar het theater, dat zou je de samenkomst van een grote familie kunnen noemen. Rond negen uur eindigt de voorstelling, en je kunt er gif op innemen dat tegen tienden elk gezinshoofd zich in diepe slaap bevindt.

schiller 1 Ik studeerde recht en geneeskunde aan de Karlsschule. Schreef Die Räuber. Wilde de Shakespeare van Duitsland worden.

schiller 2 Vond een nieuwe familie in het theater te Mannheim. Het theater: wereld van schijn en illusie.

schiller 3 Ik zou hier wel willen wonen.

goethe Wat?

stop muziek

schiller 3 Een mooi burgerlijk bestaan opbouwen. Dat is het enige wat ik nu nog hoop. Een gezin stichtten...

goethe Weimar is een enghartig gat. Ik kan het weten, ik heb er mijn hele leven gewoond.

schiller 2 Wie is die vent?

schiller 3 Dat is Goethe!

schiller 1 Is dat Goethe?

schiller 2 De grote Goethe?

schiller 1 Obscuur sujet. Ha!

goethe Wat: ha?

schiller 2 Ik moet wel even mijn idee over deze levende legende flink naar beneden bijstellen.

schiller 1 Ik zie een trotse preutse dame bij wie je een kind moet maken om haar tegenover de wereld deemoed bij te brengen.

goethe Wat?

schiller 3 Daar lijkt je echt op. Hahahaha... Geschiedschrijving!

goethe Wat, geschiedschrijving?

schiller 3 Dat is wat ik hier doe!

goethe Je begint wel erg verwaand te worden.

schiller 3 Omdat ik uitgeput ben en bang. Ik ben een schim van wat ik ooit was. De angst om te scheppen vanuit het niets vreet me vanbinnen leeg. De geschiedschrijving levert me feiten.

Houvast, zekerheid. Als ik met een historisch boek klaar ben heb ik de horizon van mijn ideeën verruimd en nieuwe ideeën opgedaan: als ik met een toneelstuk klaar ben, ben ik mijn

ideeën veeleer kwijt. Dan heb ik een stuk van mijn ziel
ingeleverd. En die ziel raakt op.

goethe Jij bent dichter! Een genie van de verbeelding!

schiller 3 Ik ben als dichter leeg geschreven. Wat doet een dichter eigenlijk anders dan jou iets moois
voorschotelen waar je evengoed zonder kan?

Schoonheid is overvloed, is ze niet overbodig?

goethe Wil jij jezelf tot handlanger van de laag bij de grondse
behoefte van vulgaire mensen verlagen, terwijl je bent
voorbested om over geesten te heersen? Jij gaat dat Magnum
Opus schrijven. De perfectie waarbij alles in het niet
verdwijnt! De volmaakte verbeelding waaraan geen ziel
ontsnapt. Al kost het die van jou! Wie de verbeeldingskracht
verlaat moet er rekening mee houden door haar verlaten te
worden. Dat zijn de echte afgronden van de
verbeeldingskracht!

schiller 3 Ik ben klaar met de verbeelding.

Zij heeft me niets dan ellende gebracht.

Ik voel me vrij hier in Weimar. Verbeelding is het voedsel van
een gevangene.

goethe Dus jij denkt dat je vrij bent?

schiller 3 Auw! Wat was dat?

goethe Het begin van een slopende ziekte.

schiller 3 Hufter!

goethe Schrijf je voor mij dat Magnum Opus?

schiller 3 Waarom?

goethe Omdat theater mijn medicijn is en mijn ziekte is zo
vergevorderd dat het medicijn van de hoogste kwaliteit moet
zijn.

schiller 3 Krijg ik dan uitstel van de dood?

goethe Drie jaar.

schiller 3 Hoe ga ik dood?

goethe Pijnlijk.

schiller 3 En dan?

goethe Eeuwige roem. Eeuwige jeugd in de herinnering van
generaties. Een voorbeeld. Standbeelden over de hele wereld,
pleinen zullen je naam dragen, je woorden zullen stralen.

‘Schoonheid is de dochter van de vrijheid.’ Christoph Friedrich
Von Schiller!

De Christus van de kunst! Je zult tot aan de sterren reiken.

schiller 3 En dan?

goethe Aftakeling en keihard werken. Maar: je krijgt je
burgerlijk bestaan. Een lieve vrouw. Nageslacht.

1789

charlotte von lengefeld Beste Friedrich,

We draaien nu al twee jaar om elkaar heen en ik bezit niet de briljante eigenschappen van mijn zus Karoline, maar het wordt tijd dat u kiest. Misschien...

voor altijd de uwe,

Charlotte Von Lengefeld.

schiller 3 Lieve Lotte,

Je zus Karoline is ongeveer even oud als ik en staat daarom ook qua gevoelens en gedachten dicht bij me. Zij heeft meer gevoelens in me wakker gemaakt dan jij, mijn Lotte. Maar ik zou voor niets ter wereld willen dat dit anders was, dat jij anders zou zijn dan je bent. Wat Karoline op jou voor heeft, moet jij van mij ontvangen; jouw ziel moet opengaan door mijn liefde, en mijn schepsel moet jij zijn, jouw bloei moet in het voorjaar van mijn liefde vallen. Als we elkaar later hadden gevonden, had je mij de mooie vreugde ontnomen jou voor mijn ogen te zien opbloeien.

goethe Hij trouwt met Charlotte Von Lengefeld. En hij koopt het 'lichtblauwe huis aan de Esplanade' voor zijn gezin, sluit zich op in zijn werkkamer en schrijft aan zijn Magnum Opus. Wallenstein tussen de rotte appels. Verrotting blijft zijn inspiratie.

1794

charlotte von lengefild Er was eens een man die dodelijk verliefd was op een meisje en haar hart stal. Het leek wel voorbestemd. Zo voelden zij dat. Alsof ze elkaar al heel lang kenden. Al een paar levens lang. Ze zagen hun zielen weerspiegeld in elkaar.

schiller 3 Mijn lieve Lotte. Mijn kleine meisje.

charlotte von lengefild Ze kregen twee kinderen samen en ze leefden gelukkig in hun lichtblauwe droomhuis. Maar dat zag hij niet want hij was met z'n hoofd altijd elders.

schiller 3 Hij was vast een dichter.

charlotte von lengefild Hij was een dromer met z'n hoofd tussen de wolken.

schiller 3 Als ik klaar ben met Wallenstein zal ik er weer zijn voor jullie. Dat beloof ik.

charlotte von lengefild Als ik Wallenstein klaar heb zal ik er weer zijn voor jullie, beloofde hij.

schiller 3 Lieve Lotte,

Ik beloof je dat als ik klaar ben we een tijdje weggaan. Een paar maanden naar Zwabenland. Naar mijn ouders. We zullen daar op het platte land zijn. De kinderen kunnen naar hartenlust spelen in de bossen van Bohemen en we zullen elke

dag wandelen en gaan picknicken. Mijn moeder zal heerlijk koken en vader zal zijn levensverhaal vertellen.

Sluit je ogen. Wat zie je?

charlotte von lengefeld Een herinnering.

De volgende teksten zullen door elkaar heen gesneden op band klinken. In een opbouw samen met pianomuziek en altviool.

schiller 1 Er is al veel bereikt, dames en heren! We bevinden ons op een hoogtepunt. Dat ik hier sta is het resultaat van misschien wel alle voorafgaande wereldse gebeurtenissen, de hele wereldgeschiedenis zou op zijn minst nodig zijn om dit unieke moment te verklaren.

schiller 2 *in herhaling*

Von dem Himmel fällt ihm sein lustig Los,
braucht's nicht mit Müh' zu erstreben.
Der Fröner, der sucht in der Erde Schoß,
da meint er den Schatz zu erheben;
er gräbt und schaufelt, so lang er lebt,
und gräbt, bis er endlich sein Grab sich gräbt.

schiller 3 Ik ben ernstig ziek.

Een kroepachtige pneumonie met droge borstvliesontsteking!
Ik krijg plotseling hoge koorts en krampachtige
hoestaanvallen waarbij ik etterig slijm opgeef.

schiller 1 De geest van de geschiedenis zorgt voor de
optische illusie ons korte bestaan tot een oneindige ruimte
op te rekken. Wat aan mij voorafging en wat na mij zal

volgen zie ik als twee zwarte ondoordringbare doeken die aan beide uiteinden van het menselijk leven neerhangen.

schiller 3 Bloedspuwingen, ademnood, koude rillingen, maagkrampen en af en toe verlies ik tijdelijk het bewustzijn.

schiller 1 Velen zien hun eigen schaduwen en de figuren van hun hartstocht uitvergroot op het doek van de toekomst bewegen. Een diepe stilte heerst achter dit doek, niemand die eenmaal daarachter is, geeft daarvandaan een antwoord; alsof je in een graftombe schreeuwt. Maar de verbeeldingskracht zorgt voor een praktisch vertrouwen, en vertrouwen is de kleine lichtkegel in het duister, het duister waar je vandaan komt en waar je naartoe gaat.

stop muziek en band

schiller 3 Het verheugt mij zeer een paar regels van uw hand te lezen en het sterkt mij in mijn geloof dat oude tijden kunnen herleven. De twee zware aanvallen die ik heb doorstaan hebben mij tot in mijn fundamenten doen schudden en het zal mij moeite kosten er weer bovenop te komen. De koorts was zo hevig en heeft mij in een al zo'n verzwakte toestand overvallen, dat ik het gevoel heb alsof ik herrijs uit de zwaarste ziekte, en ik heb er vooral moeite mee een zekere moedeloosheid te bestrijden die in mijn omstandigheden het ergste kwaad is.

Moge het u, mijn vriend, en ook mij, met de dag en het uur beter gaan, zodat wij elkaar spoedig met vreugde weerzien.

1805

charlotte von lengefeld *zingt*

I have trod the upward and the downward slope;
 I have endured and done in days before;
 I have longed for all, and bid farewell to hope;
 And I have lived and loved,
 and closed the door.

goethe Ik heb eens gedroomd in Rome dat ik op een kerkhof rondliep en er mij iets merkwaardigs opviel. De inscripties op de graven waren anders dan ik ze kende. Er stond bijvoorbeeld niet: geboren in 1718, overleden in 1768 of geboren in 1727 gestorven in 1775.

Maar op deze zerken stonden dingen als: 1770-1772, 1765-1766 of 1754-1757.

Alsof ze maar een paar jaar oud zijn geworden.

Sommigen stierven nog jonger, na slechts enkele dagen, andere zelfs na een paar uur. Ik loop langs de paden zonder iets van dit vreemde kerkhof te begrijpen. Plotseling staat er een zeer oude man voor me. Hij is de tuinman en ik vraag hem hoe hij zo oud geworden is, terwijl alle anderen zo vroeg moesten sterven. Lachend schudt hij zijn hoofd en zegt: nee, nee, hier

staat niet de tijd dat een mens geleefd heeft; maar de tijd dat hij een echte vriend heeft gehad.

Schiller werd begraven in een vorstelijke grafkelder. Later hebben ze zijn overblijfselen gezocht en kwamen uit op drie schedels die daar in de modder lagen. Alle drie gingen ze in een kist die naast die van Goethe werd geplaatst. In 2005 na een DNA-onderzoek bleek dat geen van de drie schedels hem toebehoorde. Sindsdien is de kist naast Goethe leeg.

Gebruikte literatuur

Rüdiger Safranski - *Friedrich Schiller of de uitvinding van het Duitse idealisme*

Uitgeverij Atlas, 2005

Rüdiger Safranski - *Goethe en Schiller, het verhaal van een vriendschap*

Uitgeverij Atlas, 2010

Johann Wolfgang Goethe - *De Italiaanse reis* Uitgeverij Boom, 2005

Goethe, Schiller *Briefwisseling*

Uitgeverij Damon, 2005

Schiller Opus ging bij Toneelgroep De Appel in première op 23 februari 2013 in Den Haag

Spel: Steef de Bot (Schiller 1, stage-acteur)

Aus Greidanus jr. (Schiller 2, vader Schiller)

Bob Schwarze (Schiller 3, Herr Meyer)

Nadia Amin (Maria, actrice Karoline, Henriëtte, Charlotte von Lengefeld)

Hugo Maerten (Goethe)

Iwan Walhain (arts, hertog, acteur Iffland, man met bolhoed)

Maartje van Lent (altviool)

Marieke Grotenhuis (accordeon)

Tekst, regie en dirigent: David Geysen

Muziek: Carl Beukman

Dramaturgie: Alain Pringels

Decor: Danny Cobbaut

Kostuums: Greta Goiris

Lichtontwerp: Henry van Niel

Video: Marcel Dolman

www.toneelgroepdeappel.nl

Deze tekst werd financieel mogelijk gemaakt door Stichting Vrienden van Toneelgroep De Appel

David Geysen (Antwerpen, 1975) is acteur en regisseur. Hij studeerde aan de Toneelacademie in Maastricht. Sinds 1999 is hij aan Toneelgroep De Appel verbonden waar hij in verschillende voorstellingen als acteur te zien was (*Odysseus*, *De goede mens van Sezuan*, *De storm*, en *Herakles*). Hij regisseerde daar o.a.

Don

Quichote, *Het woud*, *Orgia*, *Ararat*, *Water*, *Messen in hennen*, *Bacchanten* en *Prometheus* (Herakles). In 2013 heeft hij de eindverantwoordelijkheid over het project *Volle maan*, waarvoor hij zelf *Schiller Opus* schreef en regisseerde.

De Nieuwe Toneelbibliotheek geeft sinds 2009 toneelteksten en vertalingen uit van Vlaamse en Nederlandse hand. De bibliotheek groeit gestaag. De zakboekjes zijn te koop op de website, in boek---winkels, in theaters en uit een boekjesautomaat, maar goedkoper nog via een *abonnement*.

Een abonnement is te bestellen op:

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl